

PRAWO PRACY

REPETYTORIUM

2. WYDANIE

Magdalena Barbara Rycak
Ewa Wronikowska
Artur Rycak

REPETYTORIUM

SERIA AKADEMICKA

LEX

a Wolters Kluwer business

PRAWO PRACY

REPETYTORIUM

2. WYDANIE

Magdalena Barbara Rycak
Ewa Wronikowska
Artur Rycak

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2014

Stan prawny na 1 września 2014 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne
Agnieszka Bąk

Łamanie
Andrzej Gudowski

Autorstwo poszczególnych rozdziałów:

Magdalena Barbara Rycak – 3 pkt 1–7 i 9, 4, 6, 7, 11, 14, 16, 30, 33

Ewa Wronikowska – 3 pkt 8, 12, 13, 17, 18, 19, 23, 26, 27, 29, 31, 32

Artur Rycak – 1, 2, 3 pkt 10, 5, 8, 9, 10, 15, 20, 21, 22, 24, 25, 28

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawoLubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2014

ISBN: 978-83-264-3418-1

2. wydanie

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
---------------------	----

CZĘŚĆ PIERWSZA Ogólna

Rozdział 1

Charakterystyka ogólna prawa pracy	19
1. Pojęcie prawa pracy	19
2. Przedmiot prawa pracy	20
3. Geneza prawa pracy	22
4. Systematyka prawa pracy	24
5. Właściwości prawa pracy	25
6. Funkcje prawa pracy	26
7. Prawo pracy jako odrębna gałąź prawa	28

Rozdział 2

Zasady prawa pracy	29
1. Pojęcie zasad prawa w teorii prawa	29
1.1. Zasady normatywne	29
1.2. Zasady (reguły) w ujęciu postulatycznym	30
2. Pojęcie i funkcje zasad prawa pracy	30
3. Katalogi zasad prawa pracy	31
3.1. Uwagi ogólne	31
3.2. Zasady indywidualnego prawa pracy	32
3.3. Zasady zbiorowego prawa pracy	35

Rozdział 3

Źródła prawa pracy	40
1. Pojęcie i katalog źródeł prawa pracy	40
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	41
3. Międzynarodowe źródła prawa pracy	41
4. Kodeks pracy	43
5. Ustawy	44
6. Pragmatyki służbowe	44
7. Rozporządzenia wykonawcze do ustaw	45
8. Źródła autonomiczne	46
8.1. Układy zbiorowe pracy	46
8.2. Porozumienia zbiorowe	47

8.3. Pakty socjalne	49
8.4. Regulaminy.....	50
8.5. Statuty.....	52
9. Prawo Unii Europejskiej.....	53
10. Stosowanie przepisów kodeksu cywilnego do stosunku pracy.....	54

CZĘŚĆ DRUGA

Prawo stosunku pracy

Rozdział 4

Stosunek pracy	59
1. Pojęcie i podstawy nawiązania stosunku pracy	59
2. Pracownik	60
3. Pracodawca	60
4. Przejście zakładu pracy na innego pracodawcę	61
5. Ochrona danych osobowych pracowników	62

Rozdział 5

Elastyczne i nietypowe formy zatrudnienia.....	64
1. Uwagi ogólne.....	64
2. Praca tymczasowa.....	64
3. Telepraca.....	66

Rozdział 6

Równe traktowanie i niedyskryminacja w zatrudnieniu	70
1. Zasada równego traktowania w zatrudnieniu	70
2. Zakaz dyskryminacji	70
3. Molestowanie	71
4. Działania nienaruszające zasady równego traktowania w zatrudnieniu	72
5. Prawo do równego traktowania w zakresie wynagrodzenia za pracę.....	73
6. Obowiązek informacyjny pracodawcy.....	73
7. Roszczenia przysługujące osobie, wobec której została naruszona zasada równego traktowania w zatrudnieniu	73

Rozdział 7

Umowne stosunki pracy. Powstanie, treść i rodzaje umów o pracę	75
1. Pojęcie umowy o pracę	75
2. Zawarcie i forma umowy o pracę	75
3. Treść umowy o pracę.....	76
4. Klauzule autonomiczne.....	77
5. Rodzaje umów o pracę	78

Rozdział 8

Zmiana treści umownego stosunku pracy	81
1. Porozumienie zmieniające.....	81
2. Wypowiedzenie zmieniające warunki pracy i płacy	81
3. Czasowe powierzenie innej pracy	82
4. Przeniesienie do innej pracy	82
5. Zmiany normatywne wpływające na zmianę treści umowy o pracę	83

Rozdział 9

Ustanie umownego stosunku pracy	85
1. Uwagi ogólne.....	85
2. Forma rozwiązania umowy	86
3. Okres i termin wypowiedzenia.....	86
3.1. Pojęcia	86
3.2. Wydłużenie okresu wypowiedzenia	88
3.3. Skrócenie okresu wypowiedzenia	88
4. Rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron	89
5. Wypowiedzenie umowy o pracę przez pracodawcę	89
5.1. Uwagi ogólne	89
5.2. Wypowiedzenie umowy na czas nieokreślony	90
5.3. Przyczyny wypowiedzenia.....	90
5.4. Wypowiedzenie umowy na czas określony	92
5.5. Wypowiedzenie umowy na okres próbny	93
5.6. Sposób złożenia oświadczenia woli.....	93
6. Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia przez pracodawcę	93
7. Wypowiedzenie umowy o pracę przez pracownika	95
8. Rozwiązanie umowy o pracę za uprzedzeniem pracownika.....	95
9. Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia przez pracownika.....	95
10. Rozwiązanie umowy o pracę w wyniku wypowiedzenia warunków pracy i płacy	96
11. Powszechna ochrona trwałości stosunku pracy	96
12. Zakazy i ograniczenia rozwiązania umowy o pracę (szczególna ochrona trwałości stosunku pracy).....	97
13. Roszczenia pracownika z tytułu wadliwego wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony	97
13.1. Roszczenia o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia, o przywrócenie do pracy i odszkodowanie	97
13.2. Roszczenie o wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy	105
14. Roszczenia pracownika z tytułu wadliwego wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas określony, umowy na okres próbny i umowy zawartej na czas wykonania określonej pracy.....	106
15. Roszczenia pracownika z tytułu wadliwego rozwiązania bez wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony	106
16. Roszczenia pracownika z tytułu wadliwego rozwiązania bez wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas określony i umowy zawartej na czas wykonania określonej pracy.....	107
17. Roszczenia pracodawcy z tytułu nieuzasadnionego rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia przez pracownika.....	107
18. Wygaśnięcie umowy o pracę.....	108
Rozdział 10	
Zwolnienia z przyczyn niedotyczących pracownika (zwolnienia grupowe)	109
1. Pojęcie zwolnienia grupowego.....	109
2. Procedura zwolnienia grupowego.....	110

3. Konsultacje z przedstawicielami pracowników	111
4. Porozumienie (regulamin) w sprawie zwolnień grupowych.....	111
5. Kryteria doboru pracowników do zwolnienia	112
6. Uchylenie szczególnej ochrony trwałości stosunku pracy	113
7. Zwolnienia grupowe z powodu upadłości lub likwidacji pracodawcy	114
8. Odprawa pieniężna.....	114
9. Roszczenie o ponowne nawiązanie stosunku pracy	115
10. Zwolnienia indywidualne a stosowanie ustawy	115
Rozdział 11	
Pozazumowne stosunki pracy	116
1. Stosunek pracy na podstawie mianowania.....	116
2. Stosunek pracy na podstawie powołania	117
3. Stosunek pracy na podstawie wyboru.....	118
Rozdział 12	
Obowiązki stron stosunku pracy	120
1. Źródła obowiązków.....	120
2. Obowiązki pracodawcy	120
2.1. Katalog obowiązków.....	120
2.2. Obowiązek przeciwdziałania mobbingowi.....	122
2.3. Obowiązek wydania świadectwa pracy	123
3. Obowiązki pracownika.....	126
4. Kwalifikacje zawodowe pracowników	128
Rozdział 13	
Odpowiedzialność porządkowa i dyscyplinarna pracownika	130
1. Odpowiedzialność porządkowa	130
1.1. Kary porządkowe	131
1.2. Procedura nakładania kary porządkowej	131
2. Odpowiedzialność dyscyplinarna	133
Rozdział 14	
Odpowiedzialność materialna stron stosunku pracy	136
1. Odpowiedzialność materialna pracownika	136
1.1. Odpowiedzialność materialna na zasadach ogólnych.....	137
1.2. Odpowiedzialność materialna za mienie powierzone pracownikowi z obowiązkiem zwrotu albo do wyliczenia się	138
1.3. Wspólna odpowiedzialność materialna za powierzone mienie	138
1.4. Podsumowanie.....	139
2. Odpowiedzialność materialna pracodawcy.....	139
Rozdział 15	
Odpowiedzialność za wykroczenia i przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową.....	141
1. Odpowiedzialność karna pracodawcy.....	141
2. Odpowiedzialność karnoadministracyjna	143

Rozdział 16

Czas pracy	145
1. Pojęcia i instytucje dotyczące czasu pracy.....	145
2. Okresy wliczane i niewliczane do czasu pracy.....	151
3. Systemy czasu pracy.....	153
4. Okresy odpoczynku od pracy.....	155
5. Praca w dni wolne od pracy.....	156
6. Praca w godzinach nadliczbowych.....	159
7. Praca w godzinach nadliczbowych osób na stanowiskach kierowniczych.....	161
8. Ewidencja czasu pracy.....	162

Rozdział 17

Wynagrodzenie za pracę i inne świadczenia związane z pracą	163
1. Pojęcie wynagrodzenia za pracę.....	163
2. Składniki wynagrodzenia za pracę.....	164
2.1. Wynagrodzenie zasadnicze.....	164
2.2. Składniki dodatkowe.....	165
2.3. Świadczenia pieniężne niezaliczane do wynagrodzenia za pracę.....	166
3. Wynagrodzenie za czas niewykonywania pracy.....	166
3.1. Wynagrodzenie za przestój.....	167
4. Podstawy prawne kształtowania wynagrodzenia za pracę.....	167
5. Ochrona wynagrodzenia za pracę.....	168
6. Wynagrodzenie minimalne.....	171
6.1. Ustalanie wysokości wynagrodzenia minimalnego.....	171
6.2. Wysokość wynagrodzenia minimalnego.....	172

Rozdział 18

Ochrona roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy	173
1. Podstawy prawne ochrony.....	173
2. Zakres przedmiotowy i podmiotowy ustawy.....	173
3. Zakres roszczeń pracowniczych zaspokajanych z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.....	174

Rozdział 19

Urlopy wypoczynkowe, bezpłatne i okolicznościowe	176
1. Urlopy wypoczynkowe.....	176
1.1. Nabycie prawa do urlopu wypoczynkowego.....	176
1.2. Wymiar urlopu wypoczynkowego.....	177
1.3. Zasady udzielania urlopu wypoczynkowego.....	178
1.4. Udzielanie urlopu przez pracodawcę.....	180
1.5. Urlop na żądanie.....	182
1.6. Wynagrodzenie i ekwiwalent za niewykorzystany urlop.....	182
2. Urlopy bezpłatne.....	183
3. Urlopy okolicznościowe.....	184

Rozdział 20

Ochrona pracy. Bezpieczeństwo i higiena pracy	185
1. Ochrona pracy.....	185
2. Bezpieczeństwo i higiena pracy.....	186

2.1. Podstawowe obowiązki pracodawców	186
2.2. Podstawowe obowiązki osób kierujących pracownikami	188
2.3. Podstawowe obowiązki pracowników.....	188
2.4. Prawa pracowników dotyczące bezpiecznych i higienicznych warunków pracy	189
2.5. Służba bezpieczeństwa i higieny pracy	189
2.6. Komisja bezpieczeństwa i higieny pracy	190
2.7. Uprawnienia związków zawodowych	190
Rozdział 21	
Ochrona rodzicielstwa	191
1. Wprowadzenie.....	191
2. Zakaz zatrudniania kobiet przy pracach wzbronionych	191
3. Ochrona trwałości stosunku pracy oraz warunków pracy i płacy.....	192
4. Ochrona kobiet w ciąży	192
5. Uprawnienia pracowników związane z rodzicielstwem	192
5.1. Źródła prawa	192
5.2. Ograniczenia w zakresie zatrudniania pracowników wychowujących dzieci.....	193
5.3. Rodzaje urlopów rodzicielskich.....	193
5.4. Urlop macierzyński	193
5.5. Urlop ojcowski	195
5.6. Dodatkowy urlop macierzyński.....	195
5.7. Dodatkowy urlop ojcowski.....	196
5.8. Urlop rodzicielski.....	196
5.9. Urlop adopcyjny	198
5.10. Dodatkowy urlop adopcyjny.....	198
5.11. Urlop wychowawczy	199
5.12. Pozostałe uprawnienia pracownika związane z rodzicielstwem	201
Rozdział 22	
Zatrudnianie młodocianych i dzieci	202
1. Zatrudnianie młodocianych	202
1.1. Źródła prawa i cel przepisów ochronnych.....	202
1.2. Definicja młodocianego	202
1.3. Podstawy i warunki zatrudnienia młodocianych	202
1.4. Zakazy i ograniczenia w zatrudnianiu młodocianych.....	205
1.5. Urlopy.....	205
1.6. Wymiar i rozkład czasu pracy pracowników młodocianych	205
2. Wykonywanie pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dzieci.....	206
Rozdział 23	
Wypadki przy pracy i choroby zawodowe.....	208
1. Wypadki przy pracy	208
1.1. Pojęcie wypadku przy pracy.....	208
1.2. Postępowanie w związku z zaistnieniem wypadku	210
2. Choroby zawodowe	212

2.1. Pojęcie choroby zawodowej.....	212
2.2. Stwierdzanie choroby zawodowej	213
3. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.....	213

CZĘŚĆ TRZECIA

Prawo indywidualnych sporów pracy (procesowe prawo pracy)

Rozdział 24

Przedawnienie roszczeń ze stosunku pracy	217
1. Przedawnienie.....	217
2. Terminy zawite.....	218
3. Terminy podobne do terminów zawitych	218

Rozdział 25

Rozpatrywanie sporów indywidualnych w sprawach z zakresu prawa pracy	220
1. Sądy pracy.....	220
1.1. Sprawy rozpoznawane przez sądy pracy	220
1.2. Właściwość miejscowa.....	221
1.3. Właściwość rzeczowa.....	221
2. Zasady postępowania przed sądem pracy	222
2.1. Zasada szczególnej ochrony interesów pracownika	222
2.2. Zasada ograniczonego formalizmu procesowego	223
2.3. Zasada szybkości postępowania	223
2.4. Zasada ugodowego załatwiania sporów	224
2.5. Zasada ograniczonej odpłatności.....	224
3. Sądy polubowne i komisje pojednawcze	224

CZĘŚĆ CZWARTA

Zbiorowe prawo pracy

Rozdział 26

Związki zawodowe.....	227
1. Wstęp.....	227
2. Wolności związkowe	228
3. Prawo koalicji	228
4. Struktura związku zawodowego	229
5. Utworzenie i rozwiązanie związku zawodowego	230
6. Zadania związków zawodowych.....	231
7. Uprawnienia związków zawodowych.....	231
7.1. Uprawnienia na szczeblu ogólnopolskim	232
7.2. Uprawnienia na szczeblu zakładowym.....	232
8. Uprawnienia działaczy związkowych.....	234
9. Obowiązki pracodawcy w związku z funkcjonowaniem w zakładzie pracy związków zawodowych	237

Rozdział 27	
Organizacje pracodawców	238
1. Wstęp.....	238
2. Tworzenie organizacji pracodawców	239
3. Uprawnienia organizacji pracodawców	241
Rozdział 28	
Spory zbiorowe	242
1. Uwagi ogólne.....	242
2. Reguły prowadzenia sporu zbiorowego.....	243
3. Etapy sporu zbiorowego.....	243
4. Strajk i inne akcje protestacyjne.....	245
Rozdział 29	
Układy zbiorowe pracy	246
1. Wstęp.....	246
2. Swoboda układowa	246
3. Strony układu.....	247
4. Sposób zawierania układu	248
5. Treść i budowa układu	250
6. Zmiana postanowień układu.....	252
7. Ustanie obowiązywania układu.....	252
Rozdział 30	
Partycypacja pracownicza i rady pracowników	254
1. Partycypacja pracownicza	254
2. Rady pracowników.....	255
Rozdział 31	
Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	258
1. Wstęp.....	258
2. Tworzenie funduszu.....	259
3. Odpis na fundusz socjalny.....	259
4. Gospodarowanie środkami funduszu.....	260

CZĘŚĆ PIĄTA

Bezrobocie oraz nadzór nad warunkami pracy

Rozdział 32	
Problematyka prawna bezrobocia	265
1. Wstęp.....	265
2. Pojęcie bezrobotnego.....	266
3. Świadczenia dla bezrobotnych.....	268
Rozdział 33	
Nadzór i kontrola przestrzegania prawa pracy	270
1. Państwowa Inspekcja Pracy	270
2. Społeczna inspekcja pracy.....	273
Wykaz aktów prawnych	275

WYKAZ SKRÓTÓW

Źródła prawa

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 482 z późn. zm.)
- rozporządzenie ws. świadectwa pracy – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie szczegółowej treści świadectwa pracy oraz sposobu i trybu jego wydawania i prostowania (Dz. U. Nr 60, poz. 282 z późn. zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47)
- TWE – Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 321E z 29.12.2006, s. 37)
- u.i.p. – ustawa z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji (Dz. U. Nr 79, poz. 550 z późn. zm.)
- u.k.s.s.c. – ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1025)
- u.o.p. – ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz. U. Nr 55, poz. 235 z późn. zm.)
- u.o.r.p. – ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 272 z późn. zm.)
- u.p.z. – ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 674 z późn. zm.)

- ustawa o PIP – ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 404 z późn. zm.)
- ustawa o SIP – ustawa z dnia 24 czerwca 1983 r. o społecznej inspekcji pracy (Dz. U. Nr 35, poz. 163 z późn. zm.)
- ustawa o ZFŚS – ustawa z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 592 z późn. zm.)
- ustawa o zwolnieniach grupowych – ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotycających pracowników (Dz. U. Nr 90, poz. 844 z późn. zm.)
- ustawa wypadkowa – ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 z późn. zm.)
- u.z.z. – ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 167)

Czasopisma i publikatory urzędowe

- Apel. W-wa – Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie
- Dz. U. – Dziennik Ustaw
- Dz. Urz. UE – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
- Dz. Urz. WE – Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
- M.P.Pr. – Monitor Prawa Pracy
- M. Praw. – Monitor Prawniczy
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
- OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
- OSPika – Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
- PiZS – Praca i Zabezpieczenie Społeczne
- Prok. i Pr. – Prokuratura i Prawo

Inne

- FGŚP – Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych
- LEX – System Informacji Prawnej LEX
- MOP – Międzynarodowa Organizacja Pracy
- MOZ – Międzyzakładowa Organizacja Związkowa
- PIP – Państwowa Inspekcja Pracy
- PUZP – ponadzakładowy układ zbiorowy pracy
- SA – sąd apelacyjny
- SIP – Społeczna Inspekcja Pracy

SN

– Sąd Najwyższy

ZFŚS

– zakładowy fundusz świadczeń socjalnych

ZOZ

– zakładowa organizacja związkowa

ZUZP

– zakładowy układ zbiorowy pracy

Część pierwsza

OGÓLNA

CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA PRAWA PRACY

1. Pojęcie prawa pracy

O prawie pracy mówimy przynajmniej w czterech ujęciach:

- 1) przedmiotowym, mając na uwadze ogół obowiązujących norm, które regulują prawa i obowiązki pracowników i pracodawców;
- 2) praktycznym, mając na uwadze sądowe, administracyjne oraz zakładowe stosowanie przepisów prawa pracy;
- 3) teoretycznym, mając na uwadze prawo pracy jako odrębną gałąź prawa w systemie prawa oraz
- 4) akademickim, mając na uwadze prawo pracy jako przedmiot dydaktyczny na studiach prawniczych, administracyjnych czy innych.

Odnosząc się do pierwszego z wyżej podanych znaczeń pojęcia prawa pracy, należy wskazać, że w art. 9 k.p. zawarta jest definicja legalna pojęcia prawa pracy, choć obowiązująca jedynie dla potrzeb wykładni przepisów kodeksu pracy, a nie dla całego systemu prawa pracy. **Zgodnie z art. 9 k.p. przez prawo pracy rozumie się przepisy kodeksu pracy oraz przepisy innych ustaw i aktów wykonawczych określających prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, a także postanowienia układów zbiorowych pracy i innych opartych na ustawie porozumień zbiorowych, regulaminów i statutów określających prawa i obowiązki stron stosunku pracy.**

Pojęcie pracy używane w prawie pracy nie odnosi się do jakiegokolwiek pracy. W prawie pracy mówimy o pracy jako:

- 1) działalności człowieka;
- 2) działalności w sensie czynnościowym, a nie rzeczowym (nie chodzi tu o pracę jako pewien wytwór ludzkiej aktywności, czyli jakąś rzecz – np. obraz); chodzi o pracę powtarzającą się;
- 3) działaniu społecznie doniosłym (w znaczeniu socjologicznym), a nie tylko działaniu o wartości ekonomicznej; praca pozostająca w zainteresowaniu prawa pracy nie musi mieć wartości materialnej (np. praca dziennikarza, aktora), może to być także praca wadliwa;
- 4) pracy podejmowanej w celach zarobkowych – nie podlega prawu pracy praca wolontariuszy ani wszelka działalność społeczna (np. praca zakonników na rzecz zakonu);

- 5) działalności zespołowej, choć obecnie znacznie częściej niż dawniej wiele prac wykonywanych jest przez pracowników w ramach stosunku pracy samodzielnie, bez tradycyjnej kooperacji z innymi pracownikami (np. telepraca w domu);
- 6) pracy dobrowolnie podporządkowanej, tj. pracy wykonywanej osobiście przez pracownika na rzecz, na ryzyko i pod kierownictwem pracodawcy, za wynagrodzeniem; kierownictwo pracodawcy wyraża się na co dzień w procesie pracy w prawie do wydawania pracownikowi poleceń konkretyzujących ogólne warunki umowy o pracę, tj. poleceń dotyczących sposobu, czasu i miejsca wykonania poszczególnych zadań.

Prawo pracy nie obejmuje:

- 1) osób wykonujących samodzielną pozarolniczą działalność gospodarczą, w tym osób obecnie często nazywanych samozatrudnionymi;
- 2) osób wykonujących samodzielnie pracę rolniczą;
- 3) osób świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych, takich jak umowa o dzieło, umowa zlecenia czy umowa agencyjna;
- 4) prezydenta RP, premiera, ministrów, posłów, senatorów (według prof. W. Sanetry jest to zatrudnienie niepracownicze typu ustrojowego);
- 5) pracy wolontariuszy, pracy z pobudek charytatywnych itp.;
- 6) nakładców (chałupników);
- 7) więźniów wykonujących pracę przymusową w ramach odbywania kary pozbawienia wolności;
- 8) osób skazanych wykonujących nieodpłatną kontrolowaną pracę na cele społeczne na mocy wyroku orzekającego karę ograniczenia wolności lub grzywny zamienionej następnie na pracę społecznie użyteczną;
- 9) żołnierzy wykonujących służbę wojskową, policjantów, funkcjonariuszy Straży Granicznej, Służby Więziennej, Państwowej Straży Pożarnej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego;
- 10) osób wykonujących pracę na podstawie obowiązku mającego źródło w ustawie, np. wykonywania świadczeń osobistych zleconych przez organy administracji publicznych w stanie klęski żywiołowej.

Praca więźniów, żołnierzy czy też osób wymienionych wyżej w pkt 10 określana jest w nauce prawa pracy jako tzw. praca jednostronnie wyznaczana (np. przez jeden podmiot w ramach stosunku służby wojskowej), w przeciwieństwie do pracy wykonywanej dobrowolnie w ramach podporządkowania w stosunku pracy.

2. Przedmiot prawa pracy

Od czasu tak zwanego ustawodawstwa fabrycznego prawo pracy podlega stałemu rozwojowi, obejmując swym przedmiotem coraz większą liczbę stosunków prawnych. Mówi się w związku z tym o stale poszerzającym się przedmiocie prawa pracy w związku z jego dynamiczną ewolucją czy też o ekspansji prawa pracy na inne

gałęzie prawa, w tym w szczególności na stosunki tradycyjnie zaliczane do prawa cywilnego.

Kwestia granic przedmiotu prawa pracy jest w nauce sporna, ponieważ takie czy inne katalogi stosunków wchodzących w zakres prawa pracy zależą od przyjmowanych założeń i konwencji metodologicznych. Obecnie większość autorów nie zalicza na przykład stosunków ubezpieczenia społecznego pracowników do prawa pracy, pomimo że tradycyjnie do końca lat 80. stosunki te zaliczano do prawa pracy.

Pomimo że przedmiotem prawa pracy nie są stosunki cywilnoprawne, niektóre przepisy prawa pracy mają zastosowanie do osób, które świadczą pracę na podstawie pozapracowniczych stosunków zatrudnienia (umów zlecenia, o dzieło i podobnych). Dla przykładu niektóre przepisy regulujące zasady bezpieczeństwa i higieny pracy stosowane są na podstawie art. 304 k.p. do osób, które świadczą pracę na podstawie innych stosunków prawnych niż stosunek pracy w zakładzie pracy lub innym miejscu wyznaczonym przez pracodawcę, a także które prowadzą w zakładzie pracy lub innym miejscu wyznaczonym przez pracodawcę działalność gospodarczą na własny rachunek. Podobnie niektóre przepisy prawa pracy stosuje się do osób wykonujących pracę nakładczą, tj. osób niezatrudnionych na podstawie stosunku pracy.

Do przedmiotu prawa pracy obecnie zalicza się następujące stosunki społeczne:

- 1) stosunki pracy;
- 2) zbiorowe stosunki prawa pracy;
- 3) stosunki przygotowujące do nawiązania stosunku pracy;
- 4) stosunki z zakresu administracji i organizacji pracy;
- 5) stosunki związane z nadzorem i kontrolą przestrzegania prawa pracy oraz warunków pracy;
- 6) stosunki związane z rozwiązywaniem indywidualnych sporów pracy.

Najważniejszym przedmiotem prawa pracy są stosunki pracy, w związku z którymi powstają wszystkie inne stosunki prawne ściśle związane ze stosunkami pracy, np. stosunki zbiorowego prawa pracy. Stosunki społeczne związane ze stosunkami pracy to według prof. M. Świąćckiego wszystkie te stosunki, których byt uzależniony jest od istnienia stosunku pracy. Normy odnoszące się do stosunku pracy regulują między innymi: jego zawarcie, rozwiązanie, treść, odpowiedzialność prawną pracownika, w tym odpowiedzialność porządkową, materialną czy dyscyplinarną, oraz odpowiedzialność pracodawcy, w tym odpowiedzialność deliktową. Stosunek pracy jest w prawie pracy centralną instytucją prawną. Jest to stosunek o charakterze zobowiązaniowym, ale nie jest stosunkiem prawa cywilnego, z którego zasadniczo się wywodzi.

Do zbiorowych stosunków prawa pracy zalicza się następujące stosunki:

- a) związane z istnieniem związków zawodowych i organizacji pracodawców;
- b) związane z uprawnieniami kolektywnymi załogi, np. dotyczące wymogu konsultowania z przedstawicielami załogi określonych decyzji pracodawców;
- c) wynikające ze sporów zbiorowych;
- d) wynikające z funkcjonowania sformalizowanych pozazwiązkowych przedstawicielstw pracowniczych, w tym rad zakładowych oraz samorządu załogi przedsiębiorstwa państwowego.

PRAWO PRACY

REPETYTORIUM

Magdalena Barbara Rycak – doktor nauk prawnych; radca prawny specjalizujący się w prawie pracy; prodziekan Wydziału Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego w Warszawie; od 2009 r. kierownik studiów podyplomowych „Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych – kadry i płace” w Uczelni Łazarskiego; zastępca sędziego Trybunału Administracyjnego Rady Europy; współpracuje m.in. z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych oraz Krajową Szkołą Sądownictwa i Prokuratury; autorka licznych publikacji naukowych.

Ewa Wronikowska – doktor nauk prawnych; adiunkt w Katedrze Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; wykładowca w firmach szkoleniowych.

Artur Rycak – doktor nauk prawnych; sędzia VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy; wykładowca i kierownik Akademii Prawa Sądowego Uczelni Łazarskiego w Warszawie; autor wielu publikacji z zakresu prawa pracy i sporów sądowych.

■ Prezentowana publikacja stanowi cenną pomoc w szybkim usystematyzowaniu wiedzy przed egzaminem z zakresu prawa pracy. Zawiera przystępne omówienie wszystkich najważniejszych zagadnień prawa pracy, w tym części ogólnej, indywidualnego i zbiorowego prawa pracy, administracji pracy oraz problematyki rozwiązywania sporów indywidualnych w prawie pracy. W książce uwzględniono m.in. zmiany wprowadzone do kodeksu pracy w 2013 r. regulujące kwestie urlopów rodzicielskich i czasu pracy.

■ Na końcu opracowania znajduje się wykaz najważniejszych obowiązujących polskich i unijnych aktów prawnych dotyczących prawa pracy.

■ Książka przeznaczona jest w szczególności dla studentów prawa, administracji oraz innych kierunków, na których wykładane jest prawo pracy. Zainteresuje także osoby zatrudnione w działach kadr.

ISBN 978-83-264-3418-1

9 788326 434181

Cena 39 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01

zamowienia.książki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

9788326434181 W02P01